

POSTANOWIENIE

11 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

SSN Roman Trzaskowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 11 marca 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej A. A. P. (w miejsce której wstąpiła następczyni prawna K. B. P.)
od postanowienia Sądu Okręgowego w Olsztynie
z 18 listopada 2020 r., IX Ca 236/20,
w sprawie z wniosku M. E. T.
z udziałem I. S., E. A. M. i K. B. P. - następczyni prawnej uczestniczki A. A. P.
o stwierdzenie nabycia spadku po W. M.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Władysław Pawlak

Karol Weitz

Roman Trzaskowski

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni M. E. T. wniosła o stwierdzenie, że spadek po W. M. na podstawie ustawy nabyły dzieci – A. A. P., I. S., E. M. – po 1/3 każdy.

Postanowieniem z 9 stycznia 2020 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie stwierdził, że spadek po W. M. zmarłej [...] 1992 r. w O., ostatnio stale zamieszkałej w O., na podstawie testamentu ustnego z 11 marca 1992 r. nabyła córka A. A. P. (córka W. i A.) w całości. Sąd ustalił, że zmarła

spadkodawczyni ostatnio mieszkała w O. W chwili śmierci była wdową. Miała troje małżeńskich dzieci A. A. P., I. S. i E. M.

11 marca 1992 r. spadkodawczyni sporządziła testament ustny, w którym do całości spadku powołała swoją córkę A. A. P. Spadkodawczyni oświadczyła swoją ostatnią wolę, przebywając w szpitalu na oddziale onkologicznym, na trzy dni przed swoją śmiercią, wobec trojga świadków, I. B., J. D. i E. G. – pielęgniarek pracujących na tym oddziale, które (każda odrębnie) spisały wolę W. M. Na każdym z tak powstałych dokumentów podano miejsce i datę złożenia oświadczenia oraz sporządzenia pisma. Każdy z tych dokumentów został ponadto opatrzony podpisem spadkodawczyni i pielęgniarki, który dany dokument sporządziła. Powołując się na art. 926 § 1 i 2 k.c. w tak ustalonych okolicznościach faktycznych Sąd przyjął, że spadkodawczyni 11 marca 1992 r. rozporządziła ma wypadek śmierci w testamencie ustnym sporządzonym przy jednoczesnej obecności trzech świadków spadkiem po sobie, powołując do niego w całości córkę A. A. P. Sąd ocenił, że w ustalonych okolicznościach testament sporządzony 11 marca 1992 r. jest ważny, gdyż sporządzono go w obawie rychłej śmierci, w obecności trzech świadków. Wprawdzie spadkodawczyni określiła akt swojej woli jako akt darowizny, jednak z okoliczności należy wywieść wniosek, że było to rozporządzenie na wypadek śmierci.

Apelację od postanowienia z 9 stycznia 2020 r. wniósł uczestnik E. M. Postanowieniem z 18 listopada 2020 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że stwierdził, że spadek po W. M., zmarłej 14 marca 1992 r. w O., ostatnio stale zamieszkałej w O., na podstawie ustawy nabyły dzieci: A. A. P., córka W. i A., I. S., córka W. i A. oraz E. A. M., syn W. i A., po 1/3 części każdy z nich.

Sąd Okręgowy przyjął, że oświadczenie spadkodawczyni o ustanowieniu spadkobiercy zostało wprawdzie złożone w jednoczesnej obecności trzech świadków, jednak jego udokumentowanie nie w jednym, lecz w trzech odrębnych, choć równobrzmiących, dokumentach, z których żaden oddzielnie nie spełnia warunków, o których mowa w art. 952 § 2 k.c., gdyż na każdym z nich widnieje tylko podpis spadkodawczyni i jednego, a nie dwóch świadków. Z tego względu Sąd ocenił, że testament ustny W. M. był wprawdzie ważny, ale jednak bezskuteczny.

Skargę kasacyjną od postanowienia z 18 listopada 2020 r. wywiodła uczestniczka postępowania A. A. P. Zarzucając naruszenie art. 952 § 2 k.c. wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia, względnie o orzeczenie przez Sąd Najwyższy co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji uczestnika E. M.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżąca zarzucając naruszenie art. 952 § 2 k.c. podniosła, że sąd drugiej instancji błędnie przyjął, że warunki określone w tym przepisie spełniać może tylko i wyłącznie jeden dokument zawierający podpisy spadkodawcy i co najmniej dwóch świadków, podczas gdy wykładnia celowościowa omawianego przepisu wskazuje na dążenie do zapewnienia należytego i zgodnego z wolą spadkodawcy spisania rozrządzeń testamentowych, potwierdzonych podpisami świadków. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie przyjmuje, że wprowadzie literalne brzmienie art 952 § 2 k.c. zakłada, że dochowanie formy stwierdzenia treści testamentu ustnego następuje przez sporządzenie jednego dokumentu, podpisanego zarówno przez spadkodawcę jak i dwóch świadków, to jednak wymagania wynikające z tego przepisu należy uznać za spełnione także wtedy, gdy sporządzone zostają trzy równobrzmiące dokumenty obejmujące treść ostatniej woli spadkodawcy, z których każdy opatrzony został podpisem spadkodawcy i co najmniej jednego świadka, jeżeli zarazem ustalone zostało, że oświadczenie spadkodawcy złożone zostało przy jednoczesnej obecności trzech świadków, z których każdy sporządził i podpisał – obok spadkodawcy - jeden z tych dokumentów. W takiej sytuacji wymagania wynikające z art. 952 § 2 k.c. spełniają łącznie trzy wymienione dokumenty, co oznacza dochowanie formy wymaganej dla stwierdzenia treści testamentu ustnego. Za taką wykładnią art. 952 § 2 k.c. przemawiają względy celowościowe motywowane zasadą *favor testamenti* odniesioną nie tylko do wykładni dokumentu obejmującego ostatnią wolę spadkodawcy, ale także do wykładni przepisów określających formę stwierdzenia treści testamentu ustnego, jak również wzgląd na brzmienie art. 952 § 3 k.c., który w pewnych okolicznościach przy stwierdzaniu treści testamentu ustnego pozwala sądowi na poprzestanie na zgodnych zeznaniach dwóch z trzech świadków takiego testamentu.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 oraz art. 108 § 2 w związku z art. 391 §1 i z art. 398²¹ oraz z art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[a.ł.]

Władysław Pawlak

Karol Weitz

Roman Trzaskowski